

ØGET SUNDHED VED STRATEGISK ANVENDELSE AF MUSIK

Undersøgelse af sundhedsvæsenets strategiske brug af musik

Notat maj-juni 2017

En undersøgelse af Danske Regioners
prioritering af brug af musik og befolkningens
holdning til musik i sundhedsvæsenet.

TÆNKETANKEN
MUSIK & SUNDHED

INDLEDNING

Danskernes sundhed kan øges ved en strategisk brug af musik i behandlingssystemet. Forskningen viser, at musik har en positiv effekt på en række forskellige somatiske og psykiatriske tilstande.

Men anvender landets regioner musikken strategisk i forbindelse med indretningen af sundhedssystemet og behandlingen på landets hospitaler? Og er danskerne motiveret for, at musikken kan anvendes som medvirkende middel i forbindelse med sundhed?

Dette notat ser nærmere på, hvorvidt musik er indarbejdet strategisk i sundhedssystemet.

MUSIK KAN ANVENDES I SUNDHEDSBEHANDLING

Musikkens muligheder i forbindelse med sundhed er efterhånden velunderbygget. Et af de mest velundersøgte områder for anvendelse af musik i forbindelse med behandling og sundhed er brugen af musikinterventioner i forbindelse med smertelindring.

Effekten har særligt været undersøgt i forbindelse med operationer på hospitaler. Her finder man, at det at lytte til musik reducerer angst inden, under, og efter operationen. Musik påvirker hjerterytme og blodtryk, samt reducerer mængden af kortisol, der er kroppens stresshormon.

Det er formentlig via disse fysiologiske ændringer, at det at lytte til musik formindsker den oplevede smerte i forbindelse med operationen. Endda i sådan et omfang at man kan begrænse brugen af beroligende og smertestillende medicin under og efter operationen.

Der er også lovende resultater ved brug af musik i forbindelse med fx tandlægebehandlinger og fødsler. Ligeledes har man fundet en god effekt hos kræftpatienter, der oplever mindre smerter og angst, samt forbedret humør og livskvalitet efter at have lyttet til musik. Reduceret smerteoplevelse og forbedret bevægelighed er også dokumenteret hos kroniske smertepatienter med fibromyalgi.

Der er en række andre tilstande, hvor der på samme måde er velunderbyggede effekter af musikkens muligheder, som fx i forbindelse med søvnbesvær (insomni), tinnitus, og til en vis grad også i forhold til depression.

Tænk tanken Musik & Sundhed er etableret i februar 2017. Tænk tanken samler flere end et halvt hundrede fagpersoner, erhvervsrepræsentanter og komponister med relation til sundhedsområdet.

Foto: Carsten Andersen

Et andet område med stort potentiale i forhold til musik interventioner er ældreområdet. Særligt i forhold til demens er der positive resultater (kilde: Line Gebauer, psykolog, Ph.D, Music In The Brain, Aarhus Universitet).

REGIONERNES STRATEGISKE ANVENDELSE AF MUSIK

Med denne velunderbyggede viden om musikkens muligheder for at kunne medvirke til at skabe øget sundhed er det nærliggende at undersøge, hvorvidt og hvordan landets regioner anvender musik strategisk i forbindelse med det danske sundhedssystem.

Regionerne har ansvar for det behandlende sundhedsvæsen. Hvert år er over to millioner danskere i kontakt med sygehusvæsenet. Sidste år var 2,8 millioner danskere forbi et hospital.

I 2013 var sundhedsudgifterne fordelt på stat, region og kommune på i alt 152,4 milliarder kroner. Dette er overordnet udgifter til medicinske produkter, apparater og udstyr, ambulans behandling, hospitalstjenester og forskning. De fem regioner havde i 2015 et driftsbudget på 104,7 milliarder kroner til sundhedsvæsenet. Udgiften stiger

hvert år. Og fortsætter udviklingen, skønnes det, at sundhedsudgifterne frem mod år 2050 vil stige med mere end 40 procent (Danske Regioner 2016).

Tænk tanken Musik & Sundhed har på denne baggrund kontaktet landets fem regioner med det enkle spørgsmål, hvorvidt man har en strategi for anvendelse af musik i forbindelse med øget sundhed.

DANSKERNE ER PARATE TIL MUSIK I FORBINDELSE MED SUNDHED

Inden vi ser på regionernes strategiske beslutninger om brug af musik i forbindelse med musik, ser vi dog nærmere på, hvorvidt danskerne overhovedet er parate til at bruge musik på denne måde – som et ekstra virkemiddel i forbindelse med behandlingen i sundhedssystemet.

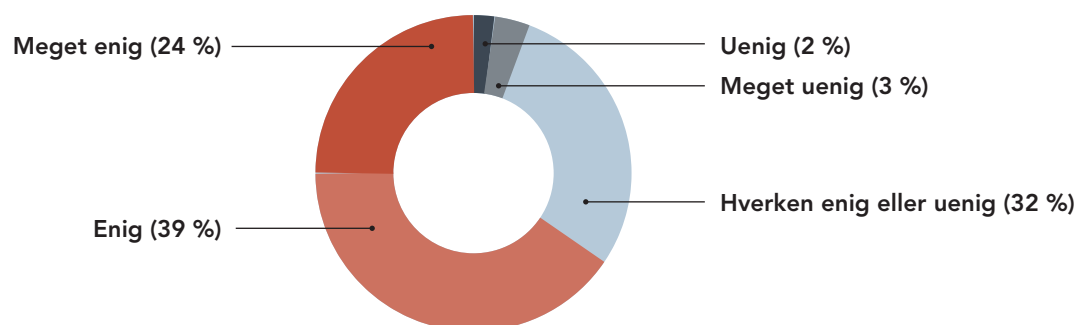
Epinion har i maj 2017 udarbejdet en meningsmåling blandt et repræsentativt udsnit af den danske befolkning.

Undersøgelsen er foretaget blandt 1013 danskere fordelt på køn, alder og geografi, og efterfølgende vejet, således at målingen er repræsentativ for hele befolkningen. Samlet kan det konkluderes, at et tydeligt flertal i befolkningen mener, at musik bør indarbejdes mere aktivt i det danske sundhedssystem.

Direkte adspurgte, svarer 24 % procent af danskerne, at de er MEGET ENIGE, og 39% at de er ENIGE i, at musik bør indarbejdes og anvendes mere aktivt i det danske sundhedsvæsen. Kun i alt 5 % svarer, at de er UENIGE eller MEGET UENIGE i synspunktet.

Musik bør indarbejdes og anvendes mere aktivt i det danske sundhedsvæsen

(Tabel 1)

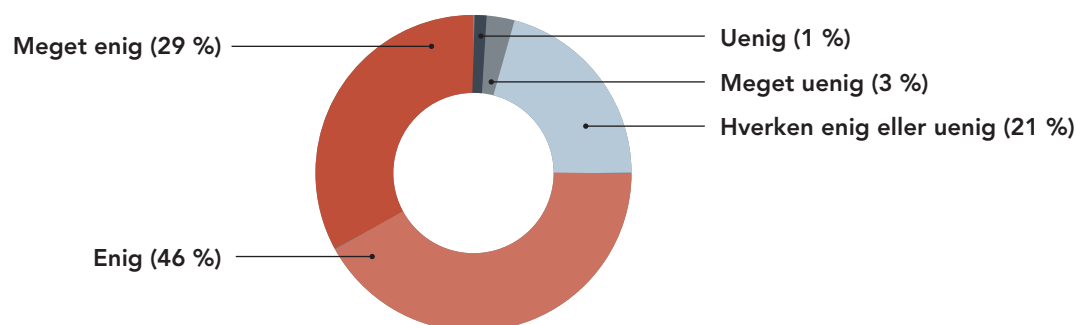

Danskerne er med andre ord både parate til at bruge musik i behandlingssystemet, og efterlyser også konkrete strategiske initiativer.

Dette faktum underbygges yderligere, når Epinion spørger til, hvorvidt musik kan anvendes målrettet som middel til at mindske stress og angst. Her svarer 29 %, at de er MEGET ENIGE og 46 % at de er ENIGE. Samlet er tre ud af fire dansker altså enig i, at musikken kan bruges i denne sammenhæng. Kun i alt 4 % er UENIGE eller MEGET UENIGE i synspunktet.

Musik kan anvendes målrettet som middel til at mindske stress og angst

(Tabel 2)

MUSIK ANVENDES KUN SPORADISK I SUNDHEDSSYSTEMET

Meningsmålingen giver også et billede af i hvilket omfang musik anvendes i dag i forbindelse med sundhedsbehandling.

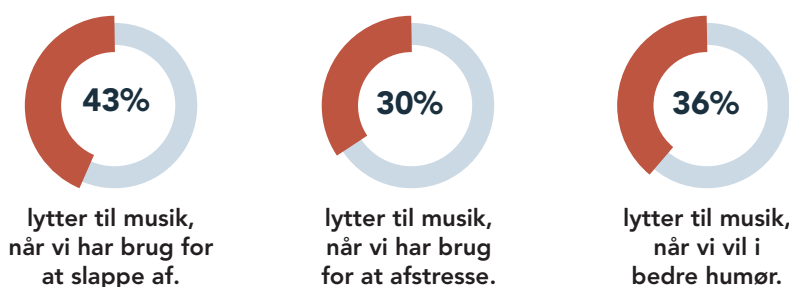
67 % af danskerne svarer nemlig i Epinion-meningsmålingen, at de IKKE selv har prøvet musik i forbindelse med behandling i sundhedssystemet.

Cirka hver femte dansker har prøvet at lytte til musik i forbindelse med tandlægebehandling. 17 % svarer, at de har lyttet til musik på hospitalet. At man IKKE selv har prøvet musik i forbindelse med sundhedsbehandling, betyder IKKE, at man dermed ikke tror på, at musikken kan anvendes til formålet.

I gruppen af danskere, der ikke selv har prøvet at lytte til musik i forbindelse med behandling, svarer et flertal af befolkningen, i alt 56 %, at de er ENIGE eller MEGET ENIGE i, at musik bør indarbejdes og anvendes mere aktivt i det danske sundhedsvæsen.

Og danskerne bruger selv musik i sundhedssammenhæng.

Kun 11 % af befolkningen svarer i øvrigt i undersøgelsen, at de ikke bruger musik i hverdagen.

Igen kan man altså konkludere, at musikken formentlig udgør et vigtigt potentiale i forbindelse med at øge vores sundhed.

STRATEGI FOR ØGET SUNDHED MED BRUG AF MUSIK MANGLER

Tænketanken Musik & Sundhed har kontaktet landets fem regioner med det enkle spørgsmål, hvorvidt man har en strategi for anvendelse af musik i forbindelse med øget sundhed.

Svaret er nedslående.

I fire af landets fem regioner er svaret direkte, at regionen IKKE har en strategi for anvendelsen af musik i forbindelse med sundhed.

De fire regioner, der direkte svarer, at der ikke er en strategi for anvendelse af musik i forbindelse med behandling, er Region Hovedstaden, Region Sjælland, Region Syd og Region Midtjylland.

I Region Midtjylland bruger man i 2017 over 26 milliarder kroner på sundhedsområdet. Men regionen har ikke en strategi for anvendelse af musik indenfor sundhedsområdet. Og heller ikke et overblik over, hvordan hospitalerne i regionen eventuelt anvender musik i forbindelse med behandlingen.

Lone Düring, der er kontorchef i Region Midtjyllands afdeling for sundhedsplanlægning, siger:

“Vi ved, at der er afdelinger, der gør brug af musik. Men vi har ikke et overblik over hvilke, eller hvordan. Anvendelse af musik i behandling og pleje er ikke prioriteret som en strategisk opgave.”

Tænk tanken Musik & Sundhed fremmer tanken om at anvende musik og øge vores sundhed ved at udnytte musikkens muligheder strategisk som led i sundhedsbehandlingen.

Foto: Carsten Andersen

Afdelingen Sundhedsplanlægning er en stabsafdeling, der arbejder med planlægning og udvikling af sundhedsvæsenet i Region Midtjylland.

“Generelt må man sige, at der i dag er mere fokus på overordnet at sikre effektiv behandling af høj kvalitet med korte ventetider, og her er anvendelsen af musik i behandlingen ikke lige det der falder først for. Vi koncentrerer os om de politisk udpegede mål og fokusområder.

I Region Midtjylland udstikker følgende otte mål retningen for indsatsen: Behandling af høj kvalitet, Flere sunde leveår, Øget patientinddragelse, Hurtig udredning og behandling, Forbedret overlevelse og patientsikkerhed, God økonomi og relevant aktivitet, Bedre sammenhængende patientforløb, Styrket indsats for kronikere og ældre patienter.”

Lone Düring tilføjer:

“Skal der skabes et strategisk fokus i forhold til at bruge musik, så kræver det som det første, at der tydelig kan dokumenteres en effekt, netop fordi vi hele tiden ser på, hvordan vi kan anvende ressourcerne bedst muligt. Sundhedssystemet har generelt en stram økonomi- og målstyring. Det er med til at sikre, at vi får mest mulig sundhed for pengene.

Men jeg vil ikke afvise, at det kunne være interessant at få lavet en kortlægning

i regionen og på regionens hospitaler og på den måde også skabe grundlag for videndeling. For vi ved som sagt, at der er steder i systemet, hvor man har erfaringer med at bruge musik, lyder det fra kontorchefen i Region Midtjyllands afdeling for Sundhedsplanlægning”.

Der er ikke i dag afsat økonomi i regionen til at kunne indarbejde og anvende musik i forbindelse med regionens sundhedsbehandling. Region Midtjylland omfatter i alt 1,3 millioner indbyggere.

De øvrige tre regioner har lignende svar på den manglende strategiske overvejelse. Flere steder forklarer man den manglende strategiske overvejelse med, at der ikke er velunderbygget viden.

Formand for Sundhedsudvalget i Region Hovedstaden, Karin Friis Bach (B), siger således:

”Skal vi i Region Hovedstaden lave en strategisk beslutning om at indarbejde musik i behandlingen de steder, hvor musikken kan virke som en positiv medspiller, så skal der nok noget mere viden til blandt både politikere, embedsmænd og fagfolk. Både om hvilken effekt, der kan opnås for hvilke typer patienter, hvordan det kan indføres, særlige forudsætninger, økonomi og et overblik over allerede indhentede erfaringer”.

Karin Friis Bach peger på, at beslutter man centralt i region Hovedstaden, at hvert enkelt hospital skal undersøge mulighederne for at indarbejde musik, så bør der følge penge med til opgaven.

”Et sygehus eller en afdeling kan selv bestemme, at de vil undersøge området nærmere, men så skal de selv betale. Hvis beslutningen kommer centralt fra regionens administration, vil man typisk starte med kun at undersøge mulighederne på udvalgte afdelinger. Hvis det går godt, kan initiativet så spredes. Hvis der bevilges penge til det”.

REGION NORDJYLLAND ER LÆNGST FREMME

Den region i Danmark, der virker til at være længst i de strategiske overvejelser og aktive brug af musik i forbindelse med behandlingen, er Region Nordjylland. Regionen omfatter knapt 600.000 borgere og har i 2017 et samlet sundhedsbudget på 11,3 milliarder kroner, heraf 8,6 mia. kr. til sygehusområdet.

Regionen har ikke en overordnet strategi for anvendelsen af musik i sundhedssystemet. Men der er indført strategi for en del af regionens behandlingsafdelinger. For eksempel som et supplement til lokalbedøvelse.

Forskning viser at angst og kvalme hos patienter i kræftbehandling kan mindskes med musik. Margrethe Langer Bro startede med spille musik på kræftafdelingen i Esbjerg. Siden er det udvidet til videnskabelige forsøg på seks sygehuse over hele landet.

Foto: Privat

Regionsformand, Ulla Astman (A) forklarer:

“Musik bliver brugt aktivt til dele af behandlingsforløbet på intensivafdelinger, opvågningsafsnit og i ambulancerne i Nordjylland. Det er min klare opfattelse, at musik har en positiv virkning, og at patienterne er glade for det. Særligt på det psykiatriske område er der gode erfaringer med anvendelse af musik. Det får ting frem i patienterne, så man bedre bliver i stand til at arbejde med dem”.

Hun ser også potentiale for mere brug af musik:

“Især dér hvor vi har sårbare patienter, som har brug for mere helhedsorienteret hjælp. Det kan for eksempel være rehabilitering eller kræftpatienter. Et andet område som er i fokus nu, er arbejdet med demens, hvor der jo også er lavet en national handleplan”.

Også regionsrådsformanden i Region Nordjylland peger dog på, at øget viden ville fremme sagen. Regionsformand Ulla Astman siger:

“Derfor har vi oprettet et center på Aalborg Universitet; Nordjysk Center for Kultur og Sundhed. Centeret kommer til at spille en aktiv rolle i det nordjyske sundhedsvæsen og vil bygge oven på en lang række af de erfaringer, vi allerede har på området. Jeg ser frem til, at det kommer til at gøre en konkret forskel for de nordjyske patienter”.

Samtidig er det på sigt et ønske, at de nordjyske resultater kan kvalificere debatten om kultur og sundhed herhjemme og fungere som beslutningsgrundlag for politikerne, når de skal se på udvikling af fremtidens social- og sundhedsområde.

STRATEGISK POTENTIALE

Musikken anerkendes med andre ord som muligt virkemiddel i sundhedsbehandlingen. Men samtidig understreges det, at der er behov for mere præcis dokumentation.

Else Smith, der er lægefaglig vicedirektør på Amager og Hvidovre Hospital, peger på, at der er oplagt potentiale for at bruge musik mere aktivt i behandlingen:

“Jeg tror, at vi er mange, rigtigt mange, der holder af musik. Vi vælger at lytte til musik, når vi er glade, kede af det, trætte eller melankolske. Og jeg tror også, at vi er mange, der bliver glade af at lytte, bliver afslappede eller blot hensættes til en tilstand af drømme.

Den mentale sundhed lider i disse år i vort samfund. Og til trods for at vi lever længere og lever med og overlever langt flere sygdomme end tidligere, så er sygdom også forbundet med angst, uro, smerte, anspændthed mv. Så egentlig er det oplagt at kombinere musik med behandling på et sygehus”.

Else Smith peger på, at man sagtens kan undersøge potentialet bedre:

“Der er enkelte afdelinger, der forsøger sig, og det er godt. Men vi vil jo gerne have dokumentation for, at musik reelt bistår patienten. Både før, under og efter behandling. Traditionelt vil man i hospitalssystemet undersøge og finde dokumentation ved at lave én afdeling, der udnytter tilbud om musik og én der ikke bruger musik. Og så sammenligne fx behov for medicinering eller registrere patienternes egen oplevelse af fx ro og smerte mv.”

Hvis det skulle undersøges i en region, kunne vi vælge fx en mave-tarm afdeling på to forskellige hospitaler og så udnytte musik på det ene og ikke det andet. Dernæst lade patienterne vurdere deres oplevelse og effekt af den samlede behandling. Det er muligt. Men desværre tror jeg, at initiativet skal komme udefra. For regionerne har lige nu masser at gøre med IT-systemer, besparelser, byggerier mv. Måske kunne man finde en alliance med en fond, så en undersøgelse af musikkens muligheder ikke fra starten virker som en ny belastning.

Et initiativ kan dog også komme indefra.

Sygeplejefaglig direktør I Hospitalsenhed Vest under Region Midtjylland, Ida Götke, peger på, at der bør tages et fælles initiativ af landets fem regioner via organisationen Danske Regioner:

“Allerede i dag indsamles der viden om musiks betydning bl.a. på Neuroscience, AUH. Jeg ser gerne, at Danske Regioner sætter yderligere et initiativ i gang – måske i form af et kommende NLT (nationalt læringsteam) projekt, så vi også i regionerne forsøger at dele, hvordan den nye viden kan bruges”.

Den sygeplejefaglige direktør betegner det som absolut realistisk at indarbejde musik mere aktivt i behandlingen på hospitalerne:

“Det er en opgave som helt oplagt hører fremtiden til, men som er absolut realistisk. Vi søger i stigende omfang efter løsninger, som er “lavteknologiske” eller bæredygtige. Og i forhold til andre teknologier og f.eks. lægemidler hører musik til i gruppen af “lavteknologi”.

UUDNYTTET POTENTIALE!

Samlet medvirker denne undersøgelse til at klarlægge muligheder og udfordringer i forhold til at bruge musik mere aktivt i sundhedsbehandlingen.

Undersøgelsen af befolkningens holdning til brug af musik i forbindelse med sundhed og vores sundhedssystem – og en tilhørende konstatering af, at der INGEN steder i det regionale sundhedssystem er udarbejdet en overordnet politisk strategi eller overordnet administrativ strategi for konkret anvendelse af musik, gør det nærliggende at konkludere, at:

Der er i 2017 et tydeligt uudnyttet potentiale for anvendelse af musik i forbindelse med det danske sundhedssystem.

Der er hospitalsafdelinger, der egenhændigt har indarbejdet brug af musik, for eksempel i forbindelse med opvågning efter operationer eller som konkrete tilbud i forbindelse med kræftbehandling og andre behandlinger.

Men der er hverken iværksat initiativer, der skal sikre videndeling på tværs af hospitaler eller på tværs af landsdele.

De fleste steder undskylder både politikere og de administrative systemer sig med, at der mangler bevis, evidens, for, at musikken virkelig kan bruges.

Det er dog nærliggende at tro, at den manglende viden helt enkelt også kan skyldes, at der ikke er forsøgt en deling af de erfaringer og den viden, som rent faktisk findes og praktiseres nede i systemet på afdelingsniveau.

TÆNKETANKEN MUSIK & SUNDHED ANBEFALER PÅ DENNE BAGGRUND:

- 1 At der i alle landets fem regionale sundhedssystemet tages initiativ til at skabe et overblik over, hvor og hvordan man anvender musik i behandlingssystemet.
- 2 At der i alle landets fem regionale sundhedssystemer tages initiativ til, at man videndeler erfaringer med brug af musik på tværs af afdelinger og hospitaler i den enkelte region.
- 3 At der via den fælles organisation Danske Regioner tages initiativ til at skabe et samlet overblik på tværs af landsdele.
- 4 At der via den fælles organisation Danske Regioner tages initiativ til at sikre, både via det administrative system og via de politiske fora, at der udarbejdes en overordnet strategi for brug af musik i forbindelse med sundhedssystemet.

Tænk tanken Musik & Sundhed, maj-juni 2017

**Dette notat er udarbejdet i maj-juni 2017
af Tænk tanken Musik & Sundhed.**

www.musiksundhed.dk

Tænk tanken Musik & Sundhed er etableret
på initiativ af DJBFA / Komponister og Sangskrivere.

Sekretariat: Lautrupsgade 9, 2100 København Ø.
Telefon: +45 33 12 01 09 - Telefontid: mandag-torsdag kl. 13.00-15.30

